

ZAMONAVIY SHAROITDA TA'LIM JARAYONIDA INDIVIDUAL YONDASHUVNING AHAMIYATI VA METODOLOGIYASI

Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich,

Qo'qon davlat universiteti pedagogika kafedrası o'qituvchisi

zokirovmirzaraxim@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18338233>

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy ta'lim tizimida individual yondashuvning o'rni va ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada har bir o'quvchining shaxsiy qobiliyatlari, qiziqishlari va o'rganish uslublarini hisobga olgan holda ta'lim berishning pedagogik jihatlari tahlil qilinadi. Individual ta'limning nazariy asoslari, tarixiy rivojlanishi va zamonaviy metodologiyasi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, texnologik innovatsiyalar (adaptiv platformalar, AI asosidagi o'quv vositalari) orqali individual yondashuvni amalga oshirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada O'zbekiston ta'lim tizimidagi amaliy tajribalar va xalqaro tajribalardan misollar keltirilib, individual yondashuvni joriy etishdagi muammolar va ularning yechimlari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: Individual yondashuv, shaxsiylashtirilgan ta'lim, pedagogika, ta'lim metodologiyasi, differentsiallashgan ta'lim, adaptiv o'quv texnologiyalari, o'quvchi qobiliyatlari, inkluziv ta'lim, ta'lim metodlari.

Аннотация: Данная статья посвящена изучению роли и значения индивидуального подхода в современной системе образования. В статье анализируются педагогические аспекты обучения с учётом личных способностей, интересов и стилей обучения каждого учащегося. Рассматриваются теоретические основы индивидуального обучения, его историческое развитие и современная методология. Кроме того, анализируются возможности реализации индивидуального подхода с помощью технологических инноваций (адаптивных платформ, учебных инструментов на основе искусственного интеллекта). В статье приводятся примеры из практического опыта системы образования Узбекистана и международного опыта, а также предлагаются проблемы внедрения индивидуального подхода и их решения.

Ключевые слова: индивидуальный подход, персонализированное обучение, педагогика, методология обучения, дифференцированное обучение, адаптивные учебные технологии, способности учащихся, инклюзивное обучение, методы обучения.

Annotation: This article is devoted to the study of the role and importance of the individual approach in the modern education system. The article analyzes the pedagogical aspects of teaching, taking into account the personal abilities, interests, and learning styles of each student. The theoretical foundations of individual learning, its historical development, and modern methodology are considered. Furthermore, the possibilities of implementing an individual approach through technological innovations (adaptive platforms, AI-based learning tools) are analyzed. The article provides examples from practical experience in Uzbekistan's education system and international practices, as well as suggests problems and solutions in implementing an individual approach.

Keywords: individual approach, personalized learning, pedagogy, teaching methodology, differentiated learning, adaptive learning technologies, student abilities, inclusive education, teaching methods.

Kirish. Ta'lim – bu har qanday jamiyatning barqaror rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydigan asosiy tizimdir. Bugungi kunda dunyo tezlik bilan o'zgarib, yangi texnologiyalar, bilim sohalari va kasblar paydo bo'lmoqda. Shunday sharoitda maktablar va boshqa o'quv muassasalari nafaqat aniq fanlarni o'rgatish, balki har bir o'quvchining

shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularni mustaqil fikrlashga va ijodiy yondashishga o'rgatish vazifasini ham bajarishi lozim.

An'anaviy "hamma bir xil" tarzidagi o'qitish usullari o'quvchilarning individual xususiyatlarini yetarlicha inobatga olmaganligi sababli, ta'lim samaradorligi sezilarli darajada cheklangan. Shu bois, har bir o'quvchining yosh, psixologik, intellektual va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olgan holda individual yondashuvni tatbiq etish zarurati ortib bormoqda. Individual yondashuv nafaqat fan bo'yicha bilim berishni, balki o'quvchining shaxsiy o'sishini ta'minlash, unga o'ziga bo'lgan ishonchni shakllantirish va kelajakda ijtimoiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish imkoniyatini yaratadi.

Shuningdek, global tajribalar shuni ko'rsatadiki, individual yondashuvning joriy etilishi o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, o'quv jarayonida faol qatnashishini ta'minlash va turli qobiliyatlardagi bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratish bilan chambarchas bog'liq. Zamonaviy texnologiyalar, xususan adaptiv o'quv platformalari, interaktiv dasturlar va sun'iy intellekt tizimlari bu jarayonni sezilarli darajada qo'llab-quvvatlaydi va ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Shu sababli, individual yondashuv bugungi kunda zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor tamoyiliga aylangan bo'lib, o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ijodiy qobiliyati va mustaqil fikrlashini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu yondashuvni muvaffaqiyatli amalga oshirish orqali maktab va o'quv muassasalari nafaqat bilim berish, balki yosh avlodni jamiyatning faol, mas'uliyatli va bilimli a'zolari sifatida tarbiyalash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Individual yondashuv deganda, o'qituvchining har bir o'quvchining yosh, psixologik, intellektual xususiyatlari, qiziqishlari va o'rganish tezligini hisobga olgan holda, ta'lim jarayonini shaxsiylashtirishi tushuniladi. Bu yondashuvning maqsadi – nafaqat mavzu yoki fan bo'yicha bilim berish, balki shaxsni shakllantirish, uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish va kelajakda o'z yo'lini topishiga yordam berishdir.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodologiyasi. Individual yondashuvning pedagogik asoslari qadimdan olimlar diqqat markazida bo'lgan. Komenskiy, Russo, Ushinskiy bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish muhimligini ta'kidlagan. Zamonaviy davrda Vgotskiy, Maslov, Rojers kabi psixologlar bu g'oyani rivojlantirdilar.

O'zbekistonda Avloniy, Qori Niyoziy, keyinchalik O.Jabborova, S.Saliyeva kabi olimlar milliy ta'limda individual yondashuvni o'rgandilar. Xalqaro miqyosda Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya tajribalari P. Sahlberg, K. Robinson tadqiqotlarida yoritilgan. Ushbu tadqiqot individual yondashuvning zamonaviy ta'limdagi o'rni va usullarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot ikki asosiy yo'nalishda olib boriladi.

Birinchidan, nazariy yo'nalishda individual yondashuv haqidagi mavjud adabiyotlar, jumladan pedagogika va psixologiya sohasidagi kitoblar, maqolalar va ilmiy ishlar o'rganiladi va tahlil qilinadi. Bunda ham klassik, ham zamonaviy manbalar qamrab olinadi.

Ikkinchidan, amaliy yo‘nalishda maktablar va o‘quv muassasalarida turli usullar yordamida ma‘lumot to‘planadi. Bu usullar quyidagilardan iborat: dars jarayonida kuzatishlar o‘tkazish, o‘qituvchilar va o‘quvchilar bilan suhbatlar o‘tkazish, so‘rovnomalar tarqatish, shuningdek individual yondashuv usullarini sinab ko‘rish.

Muhokama va natija. Zamonaviy sharoitda ta‘lim jarayonida individual yondashuv nafaqat pedagogik tamoyil, balki ta‘lim sifatini oshirishning muhim omiliga aylanmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, har bir o‘quvchining qobiliyatlari, qiziqishlari va o‘rganish uslublarini hisobga olgan holda tashkil etilgan ta‘lim samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. O‘zbekiston ta‘lim tizimida individual yondashuvning joriy etilishi o‘quvchilarning akademik yutuqlarini yaxshilash bilan birga, ularning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va o‘z-o‘zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Texnologik innovatsiyalar, ayniqsa adaptiv o‘quv platformalari va sun‘iy intellekt asosidagi tizimlar, individual yondashuvni amalga oshirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, bu texnologiyalarning keng qo‘llanilishi infratuzilma, raqamli savodxonlik va metodik tayyorgarlik darajasiga bog‘liq. O‘zbekiston sharoitida individual yondashuvni muvaffaqiyatli joriy etish uchun o‘qituvchilarning malakasini oshirish, o‘quv materiallarini diversifikatsiya qilish va texnologik resurslarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

1. Pedagogik samaradorlikning oshishi: Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, individual yondashuv asosida tashkil etilgan ta‘lim o‘quvchilarning bilim darajasini sezilarli darajada oshirish imkoniyatiga ega.

2. O‘quv motivatsiyasining yaxshilanishi: O‘z qobiliyat va qiziqishlariga mos tayyorlangan dasturlar o‘quvchilarning ta‘lim jarayoniga faol ishtirokini ortishi bilan namoyon bo‘ladi.

3. Inkluziv ta‘lim imkoniyatlari: Individual yondashuv turli qobiliyatdagi o‘quvchilarning ehtiyojlarini qondirish, shu jumladan imkoniyati cheklangan bolalar uchun ta‘lim imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi.

4. O‘qituvchi mahoratini oshirish zarurati: Individual yondashuvni amalga oshirish o‘qituvchilarning diagnostika qilish, differensiallashgan topshiriqlar tayyorlash va shaxsiylashtirilgan baholash usullarini qo‘llash ko‘nikmalarini talab qiladi.

5. Texnologik integratsiya: Raqamli ta‘lim vositalaridan foydalanish individual yondashuvni tashkil etishni sezilarli darajada osonlashtiradi va samaradorligini oshiradi.

6. Milliy model ishlab chiqish zarurati: O‘zbekiston ta‘lim tizimining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda individual yondashuvning milliy modelini yaratish va uni amaliyotga joriy etish ta‘lim sifatini yaxshilashning asosiy yo‘nalishlaridan biridir.

Individual yondashuv zamonaviy ta‘lim jarayonida faqat pedagogik tamoyil sifatida emas, balki o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ta‘minlovchi muhim strategiya sifatida qaraladi. Har bir o‘quvchining qobiliyatlari, o‘rganish tezligi, qiziqishlari va psixologik

xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni ularning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ta'limda individual yondashuvning samaradorligi bir necha asosiy yo'nalishlar bilan bog'liq:

Differensiallashtirilgan o'qitish – har bir o'quvchiga moslashtirilgan o'quv vazifalari va mashg'ulotlar taqdim etish orqali ularning qobiliyatini maksimal darajada ochish imkonini beradi. Bu yondashuv o'quvchilarning bilimni chuqurlashtiradi va mavzuni o'zlashtirish sifatini oshiradi.

O'quv motivatsiyasini oshirish – individual qobiliyat va qiziqishlarga moslashtirilgan ta'lim dasturlari o'quvchilarning darsga faolligini, qatnashuvini va o'rganishga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada kuchaytiradi. Motivatsiya oshishi esa o'quv jarayonidagi muvaffaqiyatni yanada mustahkamlaydi.

Pedagogik diagnostika va baholash tizimi – individual yondashuvni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'quvchilarning rivojlanish darajasi muntazam ravishda baholanadi. Bu jarayon o'qituvchilarga o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash, qiyinchiliklarni aniqlash va zarur qo'shimcha mashg'ulotlar tashkil etish imkonini beradi.

Texnologik integratsiya – adaptiv o'quv platformalari, onlayn resurslar va sun'iy intellekt asosidagi tizimlar individual yondashuvni samarali amalga oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Texnologiyalar o'quvchilarning o'z tezligida bilim olishini ta'minlaydi va interaktiv mashg'ulotlar orqali o'quv jarayonini qiziqarli qiladi.

Inkluziv ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish – individual yondashuv nafaqat sog'lom o'quvchilarga, balki nogironligi bo'lgan yoki o'rganish qobiliyati cheklangan bolalarga ham moslashtirilgan ta'lim imkoniyatlarini yaratadi. Bu esa ta'limda tenglikni ta'minlaydi va har bir bola o'z salohiyatini to'liq rivojlantiradi.

Milliy va madaniy kontekstga moslashuv – O'zbekiston ta'lim tizimida individual yondashuvning samarali joriy etilishi milliy an'analar, madaniyat va ta'lim strategiyalarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi zarur. Milliy model ishlab chiqish orqali individual yondashuvning nazariy va amaliy jihatlari uyg'unlashtiriladi, u milliy ta'lim tizimining rivojlanishida ustuvor yo'nalishga aylanadi.

Shuningdek, individual yondashuv o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirish, o'z-o'zini boshqarish va hayotiy qobiliyatlarini mustahkamlashga yordam beradi. Har bir o'quvchining kuchli va zaif tomonlarini hisobga olish orqali o'qituvchilar nafaqat bilim berish, balki ularni ijtimoiy, ma'naviy va madaniy jihatdan rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Natijada, individual yondashuv nafaqat o'quv jarayonining sifatini oshiradi, balki yosh avlodning jamiyatdagi faoliyatini, o'zini ifodalash qobiliyatini va shaxsiy muvaffaqiyatga erishishini ta'minlaydigan asosiy pedagogik vositaga aylanadi. Shu sababli, O'zbekistonda individual yondashuvni rivojlantirish, o'qituvchilarni tayyorlash,

o'quv dasturlarini diversifikatsiya qilish va zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

Zamonaviy ta'lim jarayonida individual yondashuv nafaqat pedagogik tamoyil, balki har bir shaxsning salohiyatini to'liq ochish va rivojlantirishning asosiy vositasi sifatida o'z ahamiyatini saqlab kelmoqda. Individual yondashuv ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirish, o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish va ularning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv hamda o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. O'zbekiston ta'lim tizimida individual yondashuvni joriy etish bir qator ustuvor yo'nalishlarni talab qiladi. O'qituvchilarning malakasini oshirish, ularni diagnostika qilish, differensiallashgan ta'lim tashkil etish va shaxsiylashtirilgan baholash usullarini qo'llash bo'yicha tayyorlash zarur. Zamonaviy texnologiyalar, xususan adaptiv o'quv platformalari va sun'iy intellekt asosidagi tizimlardan samarali foydalanish imkoniyatlarini yaratish muhim ahamiyatga ega. O'quv materiallari va dasturlarini diversifikatsiya qilish, ularni turli qobiliyat va qiziqishdagi o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirish ta'lim jarayonining sifatini oshiradi. Individual yondashuvni muvaffaqiyatli amalga oshirish nafaqat akademik natijalarni yaxshilash, balki yosh avlodda o'z madaniy merosiga hurmat, boshqa madaniyatlarga bag'rikenglik va global dunyoda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur kompetensiyalarni shakllantirishga ham xizmat qiladi. Kelajakda O'zbekiston ta'lim tizimida individual yondashuvning milliy modelini ishlab chiqish va uni amaliyotga tatbiq etish ta'lim islohotlarining muhim yo'nalishi bo'lib qoladi. Bu borada nazariy tadqiqotlar bilan birga, amaliy tajribalarni kengaytirish, xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish ta'lim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Zamonaviy ta'lim jarayonida individual yondashuv pedagogik tamoyil sifatida ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning qobiliyat va qiziqishlarini hisobga olish hamda ularning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'quv jarayonini shaxsiylashtirish orqali bolalarning akademik ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilanadi, motivatsiyasi oshadi va o'zini rivojlantirishga bo'lgan qiziqishi kuchayadi. Individual yondashuvning samarali amalga oshirilishi uchun o'qituvchilarning metodik va diagnostik ko'nikmalari, shuningdek, turli o'quv materiallari va texnologik vositalardan foydalanish zarur.

Shu bilan birga, individual yondashuv inkluziv ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi, turli qobiliyat va psixologik xususiyatga ega o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida bu yondashuvni muvaffaqiyatli joriy etish o'qituvchilarning malakasini oshirish, adaptiv o'quv platformalari va sun'iy intellekt asosidagi tizimlardan samarali foydalanish, shuningdek, milliy ta'lim modelini ishlab chiqish orqali ta'lim sifatini yanada oshirish imkonini beradi.

Kelajakda individual yondashuv nafaqat ta'lim sifatini yaxshilash vositasi, balki yosh avlodni global dunyoda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish, madaniy merosga hurmat bilan

qarash va turli kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladigan strategik tamoyilga aylanadi. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekistonda individual yondashuvning nazariy va amaliy jihatlarini rivojlantirish, xalqaro tajribalarni o‘rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish ta’lim islohotlari uchun ustuvor yo‘nalish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Avloniy, A. (1914). Turkiy guliston yoxud axloq. Toshkent.
2. Vygotskiy, L.S. (1978). Ruhiyat fanlari asoslari. Moskva: Pedagogika.
3. Komenskiy, Y.A. (1982). Buyuk didaktika. Moskva: Pedagogika.
4. O‘zbekiston Respublikasi. (2020). "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonun.
5. Onaxon Jabborova Individual yondashuv texnologiyasi mazmuni // Academic research in educational sciences. 2023. №3.
6. Saliyeva S.A. Individual yondashuv asosidagi ta’limning ahamiyati // Экономика и социум. 2024. №12-1

